

Historia Bieszczad

Bieszczady czyli "Beschad alpes Poloniae" wymieniane są po raz pierwszy w 1269 r. w węgierskim dokumencie dotyczącym przebiegu granicznego grzbietu górskiego ponad Jaśliskami. Długosz nazywał je "Beyszkod". W XV i XVI w. używa się nazw Byesczad, Byeskad, Byesczadi czy Beskidy. Nazwy te zawsze oznaczały działy graniczne (w domyśle granica Polski i Węgier).

W czasie wędrówki ludów przeszli przez te tereny Chorwaci, a od XI do XIV wieku były to ziemie sporne pomiędzy Polską, Rusią a Węgrami. Dopiero w 1340 r. Kazimierz Wielki włączył na stałe Bieszczady w skład Ziemi Sanockiej. Pod koniec XIV w. duże połacie ziem przypadły rodom Kmitów i Balów, które kolonizowały tereny nad Sanem i Hoczewką. Od XV stulecia zakładane były nowe osady na tzw. prawie wołoskim, zasiedlane przez przybyłych z południowych Karpat i Bałkanów pasterzy pochodzenia wołoskiego. Bieszczady przez długie wieki pozostawały na uboczu spraw wielkiego świata, rozgrywających się na terenie Rzeczypospolitej. Życie tutejszej ludności było dość prymitywne. Hodowano bydło i woły sprzedawane na targach w Lutowiskach, Baligrodzie i Bukowsku. Wypalano węgiel drzewny, istniały dwie huty żelaza w Cisnej i Rabem. Od XIX wieku rozpoczęto masową eksploatację bieszczadzkich lasów oraz (na obrzeżach regionu) wydobywanie ropy naftowej. W XIX w. przez góry przewinęli się tak znani pisarze jak A. Fredro, Z. Kaczkowski, W. Pol. W czasie I Wojny Światowej na przełomie 1914/15 r. front dwukrotnie przeszedł przez Bieszczady. Szczególnie ciężkie walki toczyły się w rejonie Wysokiego Działu. Pozostały po nich zarośnięte już dziś cmentarze na Chryszczatej i Magurycznem. W 1918r. doszło do kilku starć pomiędzy ukraińskimi oddziałami Semena Petlury a polską samoobroną. W okresie międzywojennym nastąpiło znaczne uaktywnienie się ludności ukraińskiej w duchu narodowym. Z chwilą wybuchu II Wojny Światowej działania w Bieszczadach ograniczyły się do wysadzenia przez polskich saperów wylotu tunelu kolejowego na Przeł. Łupkowskiej. Przełęcz tę Niemcy przekroczyli dopiero 12 września zajmując niemal bez oporu cały region. Po zakończeniu kampanii wrześniowej Niemcy i ZSRR podzieliły między siebie Bieszczady przeprowadzając granicę wzdłuż linii Sanu. Po 22 czerwca 1941 r. całe góry znalazły się pod okupacją niemiecką. W czasie wojny działały tu oddziały partyzantki AK, BCh oraz oddziały samoobrony i partyzantka sowiecka. W 1940 r. istniał tu stały szlak przerzutowy na Węgry. Z końcem 1944 r. wojska IV Frontu Ukraińskiego wyparły Niemców z terenu Bieszczadów, a w 1945 r. dostał się on w niepodzielne władanie oddziałów UPA. Ciężkie walki oddziałów polskich z ukraińskim podziemiem trwały do końca 1947 r. Zakończyły się operacją "Wisła" w trakcie której obok szeregu działań militarnych prowadzono też systematyczne wysiedlanie ludności ukraińskiej na Ziemię Odzyskane i do ZSRR. Bieszczady wyludniły się wówczas niemal zupełnie.

Dnia 15 lutego 1951 r. doszło do zawarcia umowy o wzajemnej wymianie terytoriów. Polska została zmuszona do oddania 480 km² tzw. "kolano Bugu", czyli obszar po lewej stronie Bugu na zachód od Sokala między Sołokiją a Bugiem, w zamian otrzymała obszar o tej samej powierzchni w rejonie Bieszczadów z małymi miasteczkami Ustrzyki Dolne i Lutowiska.

Poniższe mapy, które przedstawiają przebieg granicy przed rokiem 1951 przesłał mi Pan Grzegorz Słomczyński za co bardzo mu w tym miejscu dziękuję.

Wymiana ta spowodowana została odkryciem na terenie polskim pokładów węgla kamiennego. Po uzyskaniu wspomnianego obszaru Związek Radziecki wybudował tam kilka kopalni węgla o

przeciętnej rocznej zdolności wydobywczej ok. 15 mil. ton. Ponadto obszar ten charakteryzował się dobrymi glebami. Polska otrzymała natomiast obszar górski o słabych glebach i wyczerpanych złożach ropy naftowej. Po zagospodarowaniu w ciągu lat stał się on jednak bardzo atrakcyjny turystycznie, a z czasem wybudowano na nim zaporę wodną na Sanie w Solinie, mającą także znaczenie gospodarcze ze względu na umiejscowioną tam elektrownię wodną.

Po roku 1956 powróciła część rdzennej ludności tych terenów. Lata pięćdziesiąte to powstanie szeregu osad leśnych. W roku 1962 oddano do użytku dużą obwodnicę bieszczadzką: Lesko - Cisna - Ustrzyki Grn. - Ustrzyki Dln. oraz zaporę w Myczkowcach. Również w latach sześćdziesiątych wybudowano drogę Hoczew - Czarna zwaną małą obwodnicą bieszczadzką, drogę Zagórz - Komańcza oraz zaporę w Solinie.